

ЕЛЕМЕНТИ ОЗБРОЄННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Пономаренко О.В., *учень*
Конотопська спеціалізована школа І-ІІІ ст. № 12

Об'єктом дослідження є елементи озброєння та захисного обладунку племен – носіїв черняхівської археологічної культури.

Предметом дослідження є процеси, пов'язані з функціональністю й технологією виробництва та функціональним застосуванням елементів озброєння населення черняхівської культури.

Метою роботи є вивчення комплексу озброєння населення черняхівської культури.

Питаннями вивчення елементів озброєння черняхівської археологічної культури займалися Г.А. Вознесенська, Б.В. Магомедов і М.Є. Левада.

Зважаючи на незначну кількість фахових статей з даної проблематики, дана робота є актуальною та базується на комплексному аналізі археологічних та писемних джерел.

Історія вивчення предметів озброєння нараховує 4 етапи: I - початок ХХ ст. – 1917 р. (В.В. Хвойка, О.А. Спіцин, П.І. Шафарик); II – 20 – 30-ті рр. ХХ ст. (Б.А. Рибаків, Г.А. Вознесенська); III – 50 – 80-ті рр. ХХ ст. (В.Д. Баран, Д.Н. Козак, Г.М. Некрасова); IV – початок 90-х рр. – і до сьогодні (Б.В. Магомедов, М.Є. Левада, В.В. Приймак, М.В. Любичев, К.В. Мизгін, К.Г. Варачева).

У ході підготовки роботи було зібрано, описано й проаналізовано фахові наукові публікації з даного питання, архівні матеріали наукового архіву інституту археології НАН України, фонди Харківського, Сумського та Конотопського краєзнавчих музеїв. Автор брав участь в археологічних розкопках Германно-слов'янської міжнародної археологічної експедиції поселення та могильника черняхівської культури в с. Войтенки Харківської області (керівник М.В. Любичев).

Аналіз озброєння воїнів черняхівської культури дозволив виділити два типи озброєння – наступальне та захисне. Комплекс озброєння вирізняється різноманітністю наступального озброєння (мечі, кинджали, списи, дротики, сокири) та практичною відсутністю захисного (щити). Це типово як для воїнів-дружинників, так і для простих общинників.

Основною частиною війська була піхота, озброєна холодною зброєю: кинджалами, важкими списами, піками, дротиками, бойовими сокирами.

Легка піхота призначалася для допоміжних дій і на озброєнні мала бойові ножі, металеві бойові сокири, списи та дротики.

Кавалерія переважно була легкоозброєною. Основними елементами озброєння були мечі, списи, піки, луки та щити.

Комплекс озброєння дружинників представлений суто бойовими елементами озброєння та захисними обладунками, а прості воїни з числа общинників мали універсальну зброю, яку в мирному житті використовували в господарстві та на полюванні.

За характером застосування, функціональним призначенням, формою, розміром, матеріалу та якістю виготовлення елементів було виділено основні типи, види, категорії озброєння та захисного обладунку.

За функціональним призначенням тип наступального озброєння розділений на види – бойову зброю та універсальну.

Бойова зброя в свою чергу поділяється на 4 категорії: I – рубляче-колюча (мечі, кинджали та бойові ножі); II – колюча (важкі списи із втоками та піки); III – металеві (легкі списи, дротики, металеві сокири, луки та стріли); IV – ударно-пробивна зброя (бойові сокири).

Універсальна зброя ділиться на 3 категорії: I – колюча зброя (рогатини); II – металеві зброя (лук та стріли); III – ударно-пробивна зброя (робочі сокири).

Завдяки археологічним знахідкам та їх розташуванням у похованнях; писанням Іордана і Прокопія та римським зображенням варварських племен, можна припустити яким чином носилась та застосовувалась зброя.

Автором було розроблено типологічний ряд зброї та захисного обладунку, запропоновано варіант реконструкції озброєння професійного воїна-дружинника та простого воїна.

У результаті аналізу елементів озброєння та захисного обладунку, для характеристики всього комплексу озброєння воїнів черняхівської культури, автором була розроблена власна типологія класифікації зброї. За допомогою якої ми можемо виділити зброю професійних воїнів-дружинників, які тоді займали найвище матеріальне та соціальне становище в суспільстві, та простих воїнів общинників, які складали переважну більшість війська.

Керівники: Осадчий Є. М., *к. і. н.*
Олех А. П., *вчитель-методист*

